

Aan de cultuurwoordvoerders in de Tweede Kamer

Amsterdam, 17 juni 2013

Betreft: Kamerdebat over Cultuur in beweging en Museumbrief op 19 juni 2013

Geachte cultuurwoordvoerders,

Kunsten '92 is positief over het overtuigende en brede perspectief dat minister Bussemaker schetst in haar visiebrief Cultuur in Beweging. Kunsten '92 kan zich vinden in de prioriteiten die de minister stelt, ondanks de beperkte mogelijkheden die de economische crisis met zich meebrengt. Uit de visiebrief, maar ook uit de museumbrief, blijkt waardering voor de hoge kwaliteit van de cultuursector en het vermogen om ondanks de gevolgen van bezuinigingen nieuwe perspectieven te creëren. De inzet van de minister om meer in overleg met het veld tot aanpassing van beleid te komen, zoals met name tot uitdrukking komt in de museumbrief, wordt zeer gewaardeerd.

De minister kiest voor een beleid dat prioriteit geeft aan de maatschappelijke waarde van cultuur en het belang van creativiteit. "Creativiteit en innovatie zijn voorwaarden voor de verdere groei van onze kennissamenleving". Zij legt hiermee een lonkend perspectief neer dat van groot belang is voor toekomstige generaties en veel verder reikt dan alleen de cultuuragenda. Je zou mogen verwachten dat daaraan een ambitieuze, kabinetsbrede investeringsagenda wordt verbonden met haalbare doelen. Daarbij gaat het in eerste instantie om betrokkenheid van andere beleidsterreinen en het scheppen van betere voorwaarden voor het functioneren van de culturele sector in zijn geheel. Deze visiebrief is naar onze mening een inspirerende, maar nog te vrijblijvende aanzet daartoe. De haalbaarheid van de ambities van de minister is afhankelijk van de bereidheid van het kabinet om zich echt te committeren aan deze visie en er de noodzakelijke consequenties aan te verbinden.

In de Agenda 2020 heeft Kunsten '92 actiepunten voor toekomstig cultuurbeleid geformuleerd. Realisering van een aantal daarvan komt dichterbij door deze visiebrief. Wij gaan ervan uit dat het debat over deze visie, mede naar aanleiding van door de minister toegezegde brieven, verder gevoerd zal worden. Voor enkele zaken vragen wij nu alvast uw aandacht.

Creatieve samenleving

Terecht stelt de minister dat het menselijk kapitaal de sleutel is om Nederland in 2020 de meest creatieve industrie van Europa te laten zijn. Het ontwikkelen van de creatieve vaardigheden die daarvoor nodig zijn begint in het primair en voorgezet onderwijs.

Echter, op dit moment zien wij juist veel kennis en expertise uit het onderwijs verdwijnen en op lokaal niveau wordt op veel plaatsen de infrastructuur voor buitenschoolse cultuureducatie in rap tempo afgebouwd.

Verbindingen tussen Rijksbeleid en gemeentelijk beleid vinden moeilijk bodem nu de buitenschoolse culturele voorzieningen voor een groot deel dreigen te verdwijnen. Daarbij komt dat een groeiende groep kinderen onder de armoedegrens leeft en geen toegang heeft tot voorzieningen voor sport en cultuur.

Deze constatering rechtvaardigt welhaast een Deltaplan voor cultuureducatie in alle geledingen van het onderwijs. Het debat over de maatschappelijke waarde van cultuur zou zeker in dat licht gevoerd moeten worden.

Het is verheugend dat de cultuurkaart en het vak CKV in het voortgezet onderwijs blijven bestaan. Kunsten '92 hoopt dat de minister en de staatssecretaris van onderwijs in de brief die zij binnenkort naar de Tweede Kamer sturen voorzetten doen voor een aanpak die de recht doet aan de urgentie om cultuur op alle niveaus stevig in het onderwijs te verankeren.

Belangrijke aandachtspunten:

Breng de kennis en vakmanschap terug in de school. Cultuureducatie doet een leraar er niet zomaar even bij. Goede verankering van cultuureducatie in het curriculum van de Pabo's en lerarenopleidingen is nodig. Het kunstvakonderwijs kan daarin ook een rol vervullen. In het debat over nut en noodzaak van cultuureducatie is te weinig aandacht voor het feit dat de reikwijdte van cultuureducatie veel verder gaat dan alleen kunstvakken: ook bij vakken als techniek, natuurkunde, geschiedenis en aardrijkskunde kan het aanbod vanuit kunst-, cultuur- en erfgoedinstellingen goed aansluiten. Dat scholen onvoldoende gebruik maken van dit aanbod komt vaak omdat zij niet beschikken over de expertise en mankracht om het te organiseren. Zoals in de brief geformuleerd: het belang van 21st Century Skills neemt alleen maar toe, en dat is breder dan ICT en technische toepassingen. Pas het onderwijssysteem daarop aan. En zorg ervoor dat deze taken niet bij toch al overbelaste docenten als extra wordt toegevoegd.

Borg kernfuncties voor cultuureducatie op lokaal niveau. Bemiddeling tussen vraag en aanbod moet goed geregeld zijn. Een goede verbinding tussen binnenschoolse en buitenschoolse cultuureducatie is essentieel, ook voor talentontwikkeling. Met het verdwijnen van de kunstencentra verdwijnen ook de platforms voor amateurkunst, verdieping en talentontwikkeling, en wijkgerichte programma's. Wij zien uit naar de resultaten van het onderzoek dat Raad voor Cultuur en VNG gaan uitvoeren.

'De juiste startkwalificaties voor alle kinderen en jongeren' is in deze recessie voor steeds meer kinderen een utopie. Bevordering van cultuurparticipatie, dus zoveel mogelijk mensen, vooral jongeren, actief laten kennismaken met kunst en cultuur, is nodig om dat doel te bereiken; bijvoorbeeld via het Jeugdcultuurfonds. Ook zouden er meer mogelijkheden moeten worden gecreëerd voor cultuuraanbod voor jongeren tussen 12 en 18 jaar. Aandacht vanuit de media voor culturele evenementen bevordert de participatie (voorbeeld: de televisieserie De Gouden Eeuw heeft het bezoek aan de tentoonstelling hierover in het Amsterdam Museum enorm gestimuleerd).

Talentontwikkeling

Het is een belangrijke stap dat de minister extra middelen inzet om de doorstroming en verdere ontwikkeling van talent te bevorderen en te kunnen volgen, ook in internationale context. Begeleiding van jong talent is vaak maatwerk en vraagt om speciale expertise. De middelen die worden ingezet moeten daar zoveel mogelijk een structurele bijdrage aan kunnen leveren.

De gevolgen van de bezuinigingen op talentontwikkeling zijn op dit moment nog niet goed zichtbaar. Het is onduidelijk op welke manier de functies van verdwenen presentatie-instellingen voor beeldende kunst en productiehuizen voor podiumkunsten worden ingevuld. Het is niet gegarandeerd dat grote instellingen die talentontwikkeling als extra taak erbij hebben gekregen (bij verminderd budget) dit goed uit kunnen voeren. Het is belangrijk dat de gevolgen in beeld worden gebracht en dat nieuw structureel beleid wordt ontwikkeld.

De keuze van een brede aanpak waarbij talentontwikkeling in de cultuursector wordt verbonden aan vraagstukken in andere sectoren, zoals zorg, onderwijs, en vraagstukken voor stedelijke ontwikkeling en ruimtelijke ordening, plaatst het debat over dit onderwerp in een ander perspectief. Dat juichen wij toe: de kunsten vormen het hart van de creatieve sector. Juist kunst om zichzelf heeft meerwaarde voor de creatieve samenleving. Belangrijk bij de uitwerking van beleid hiervoor is dat dit in goed overleg met alle betrokkenen gebeurt en ook dat voorwaarden voor ondernemerschap in de cultuursector worden verbeterd.

Ondernemerschap in de cultuursector

Het begrip cultureel ondernemerschap is een verwarrend begrip: het is voor meerdere uitleg vatbaar en voor subsidiegevers in veel gevallen vooral een eufemisme voor bezuinigen op cultuur. Het begrip dient veel breder gedefinieerd te worden dan alleen in financiële betekenis, namelijk ook op het gebied van maatschappelijke waarde, governance, verbindingen, transacties in natura en dergelijke. Het programma ondernemerschap cultuur dat de minister gaat uitvoeren, kan een steun in de rug zijn als het vooral is gericht op vragen die uit de cultuurinstellingen zelf komen. Het is van belang aan te sluiten bij best practices die er al zijn. Zo investeren veel instellingen in verbindingen tussen overheden, bedrijven en publieksgroepen, veelal met speciale programma's die passen bij hun artistieke en culturele opdracht.

Wat ook zou helpen is een beter instrumentarium voor cultureel ondernemerschap en effectief opdrachtgeverschap. Om het verdienvermogen in de sector echt te versterken moet vooral gekeken worden naar wet- en regelgeving, en maatregelen in de voorwaardenscheppende sfeer. Het gaat dan bijvoorbeeld over de ANBI-status, fiscaliteit, belastingmaatregelen, auteursrecht, mediabeleid, een gelijk speelveld en de mogelijkheid durfkapitaal aan te trekken. Met iets meer maatwerk kan recht worden gedaan aan culturele doelstellingen en kan werkgelegenheid worden gestimuleerd.

In de kunst- en creatieve sector werkt de meerderheid van de mensen als zzp-er. Deze groep combineert heel gemakkelijk allerlei vormen van werken (bijvoorbeeld kleine loondienstverbanden in combinatie met diverse vormen van zelfstandig ondernemerschap) en speelt een steeds belangrijker rol in de flexibiliteit van onze sector. Het economisch belang van deze groep neemt toe. Het leidt tot vernieuwende werkvormen en biedt branches de mogelijkheid meer concurrentiekracht te ontwikkelen. Over het algemeen zijn deze zzp-ers inkomentechnisch vrij kwetsbaar. Het maatschappelijk belang van deze groep verdient meer erkenning en de zzp-er een betere rechtsbescherming. Wet- en regelgeving is niet aan hun situatie aangepast en zou zich moeten richten op zelfredzaamheid van de betrokkenen.

Tot slot

De inzet van de minister om tot minder bureaucratische last te komen waarderen wij. Het zou echter nog meer helpen als het overleg tussen de overheden zou leiden tot een gedeelde visie. Een betere samenwerking tussen lokaal, regionaal en landelijk beleid zal de culturele infrastructuur ten goede komen en kan tot meer draagvlak leiden. Als minister Bussemaker bereid is de regie hiervoor op zich te nemen en erin slaagt politici op lokaal niveau voor haar visie en uitgangspunten te winnen, dan ligt daar, met het oog op de komende gemeenteraadsverkiezingen, misschien nog wel haar grootste kans van slagen.

Met vriendelijke groet,

Jet de Ranitz, voorzitter vereniging voor kunst, cultuur en erfgoed Kunsten '92

cc.: Jet Bussemaker, minister van OCW

Joop Daalmeijer, voorzitter Raad voor Cultuur

Annemarie Jorritsma, voorzitter VNG, burgemeester van Almere